

STRÖMSTAD AKADEMIS FRIA SKRIFTSERIE

John Fletcher

Myten om överbefolkning

No. XXXIV, JANUARI MMXXIII

ISBN: 978-91-89331-78-5

Strömstad akademis styrelse beslutade 24 juli 2013 att inrätta Strömstad Akademis Fria Skriftserie med följande riktlinjer: Ledamöter i Strömstad akademi har rätt att utan granskning få manuskript publicerade elektroniskt i Strömstad akademis fria skriftserie. Det enda som gäller är att författaren ansvarar för innehållet och för att det inte strider mot svensk lag eller innehåller copyrightskyddat material. Manus skickas direkt till webansvarig.

Myten om överbefolkning

John Fletcher

Det pratas mycket om hur vi människor sliter på vår jord, att vi är för många och för slösaktiga! Det är emellertid en alltför pessimistisk bild. Barnkullarna minskar snabbt i hela världen, och folkökningen övergår till en minskning under slutet av 2000-talet.

I den här artikeln belyser jag befolkningsutvecklingen och vilken ny kunskap vi behöver söka för att kunna hantera den. Artikeln avslutas därför med ett antal frågor som behöver ytterligare belysning för att vi ska komma vidare. Komplettera gärna den listan, och låt mig också veta var jag trampat snett genom att maila mig på john.fletcher@stromstadakademi.se.

Den bild jag ger står inte oemotsagd. Se till exempel ett föredrag av Lasse Broman på <http://stromstadakademi.se/SAV/SAV-54.pdf>. Hans tolkning av nuläget leder till att antingen måste denna befolkning reduceras kraftigt eller de utvecklade länderna begränsa sin rikedom radikalt. Ingendera delen förefaller genomförbar inom ramen för en demokrati.

Mot den svårgenomförliga beskrivningen vill jag säga: Ja, vi har många problem. Det har mänskligheten alltid haft, men vi har löst dem ett efter ett. Det är mycket som vi faktiskt kan göra – och redan gör – för att påverka utvecklingen. Trots den snabba befolkningsökningen har exempelvis den globala livsmedelsförsörjningen förbättrats från 2 300 kalorier per person och dag år 1960 till 2 700 kalorier 60 år senare¹ (2021). Samtidigt växte jordens befolkning från 3,0 till 7,9 miljarder. Det innebär att vi gemensamt har 'skaffat' en rejäl måltid extra om dagen till 3 miljarder extremt fattiga människor. Vi producerade också tillräckligt för att de tillkommande 4,9 miljarderna skulle kunna få tillräckligt med näring för att klara av rejäla dagsverken för en 45-åring².

Jag håller med Lasse om att vi behöver handla – nu. Därför behöver vi tackla en rad frågor av typen "Hur fungerar det i dag – och hur kan vi därför . . ." Men framför allt behöver vi etablera ett samtal mellan pessimister och optimister i en ömsesidig önskan att förstå varandra. Detta samtal behöver föras mot bakgrund av de fantastiska framsteg mänskligheten gjort under de senaste 200 åren³. Detta kommer jag att behandla i andra sammanhang.

Här återvänder jag till frågan om vår befolkning:

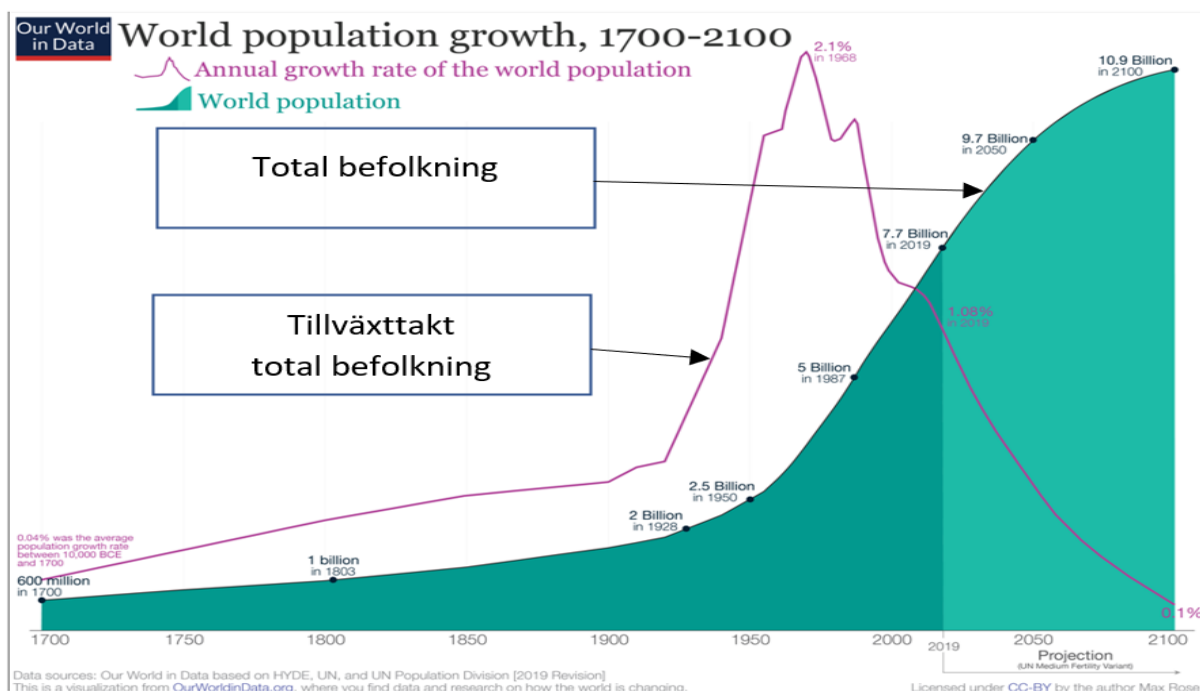
¹ <https://ourworldindata.org/food-supply>

² <https://www.mabra.com/halsoverkyg/kaloribehov/>

³ Läs gärna *Factfulness* av Johan Rosling, och *Framsteg* av Johan Norberg

Tillväxt och tillväxttakt

Det här diagrammet har hämtats från Our World in Data⁴

Den **totala** befolkningen har vuxit dramatiskt under de senaste 300 åren. **Tillväxttakten** (mätt som den årliga befolkningsförändringen i procent) nådde emellertid en topp på 2,1 procent runt år 1970 och har sedan dess minskat till ca 1 procent. Ökningstakten förväntas närma sig noll mot slutet av 2000-talet. Därefter väntas världens befolkning börja minska.

Den snabba befolkningstillväxten har skapats av att antalet barn per kvinna (fertiliteten) har legat kvar på höga nivåer, samtidigt som en förbättrad hälsa/sjukvård medfört att en större andel barn överlevt sina första år⁵ – och att överlevarna kunnat leva allt längre⁶. Den sjunkande tillväxttakten i befolkningen beror främst på att kvinnors fertilitet sjunker över hela världen (mer om detta nedan).

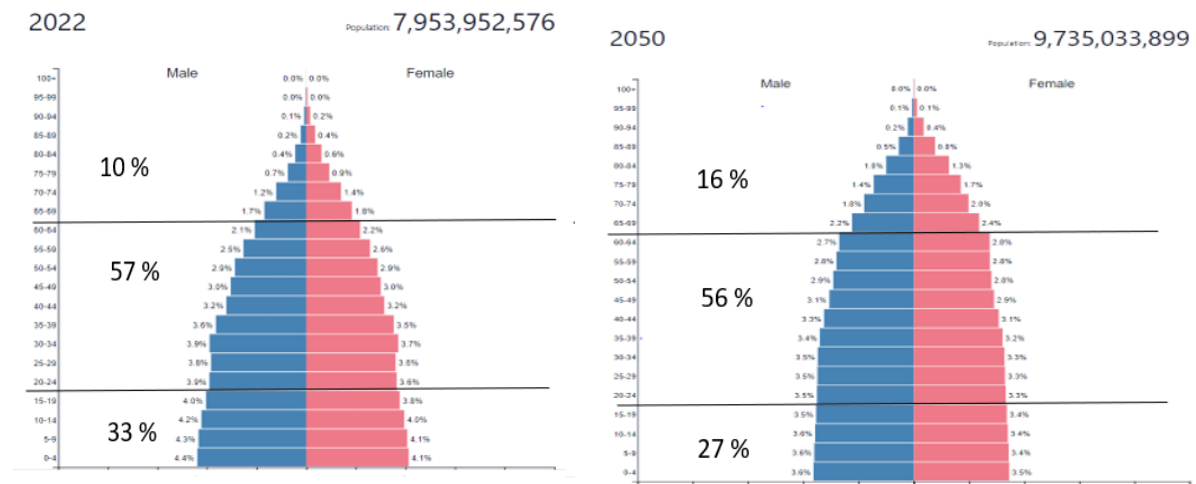
⁴ <https://ourworldindata.org/world-population-growth>

⁵ <https://data.unicef.org/topic/child-survival/under-five-mortality/>

⁶ <https://ourworldindata.org/world-population-growth>

Åldersfördelning

De två befolkningspyramiderna nedan visar världens befolkning år 2022 och FN's framskrivning till 2050⁷. Befolkningen är uppdelad på män och kvinnor, och på fem-åriga åldersgrupper. Jag har delat respektive pyramid i tre kategorier: 'unga' (0 – 19 år), 'alla i yrkesverksam ålder' (20 – 64 år) och 'äldre' (65 år och äldre). Procentsiffrorna till vänster om respektive pyramid visar hur befolkningen är fördelad mellan dessa grupper.

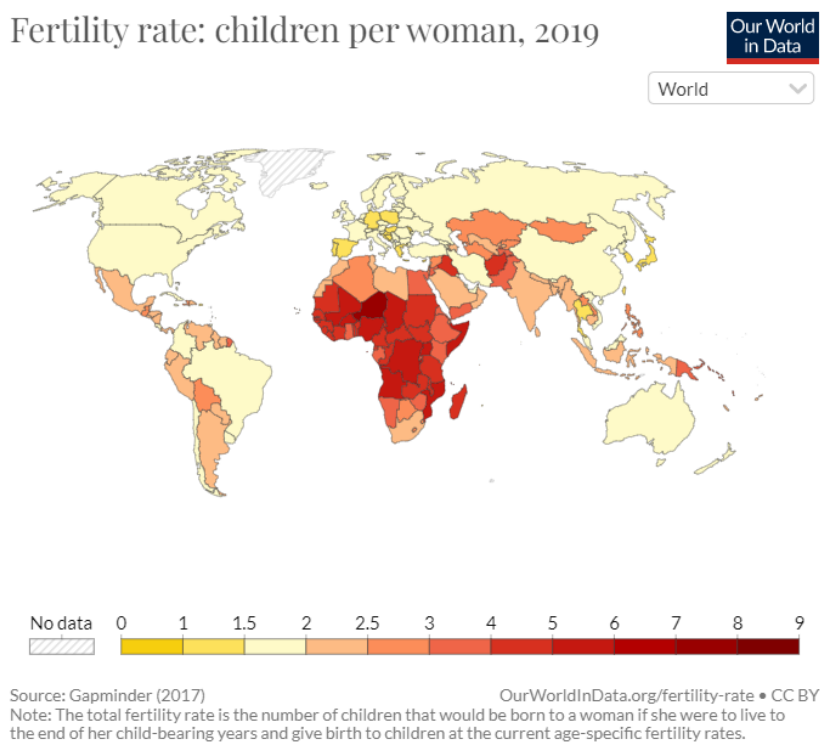
Pyramiden för år 2020 återspeglar det klassiska mönstret i en växande befolkning. Den ökande andelen barn som överlever sina första fem levnadsår (se not 5) och den generella ökningen i människors livslängd (se not 6) skapar den tydliga pyramidformen.

Den andra pyramiden bygger på FN's framskrivning av befolkningen till 2050. Fertilitetstalen väntas ha stabiliserats, vilket återspeglas i att antalet födslar per år är praktiskt taget oförändrade. Detta leder, tillsammans med den ökade genomsnittliga åldern, i sin tur till att antalet äldre per yrkesverksam individ växer.

⁷ <https://population.un.org/wpp/Graphs/Probabilistic/POP/TOT/900>

Den sjunkande fertiliteten

Så här såg fertiliteten (antalet barn per kvinna) ut i världen år 2019⁸:

Ju rödare färg, desto högre fertilitetstal. Det krävs ett fertilitetstal på minst 2,1 för att en befolkning ska vara stabil (gränsen mellan gult och orange). Vi ser följande utveckling: 1950 var fertilitetstalet för hela världen 4,7, år 2022 var talet 2,7 och för år 2100 säger angiven prognos 1,9 barn per fertil kvinna (se not 8).

Enligt ovan angiven källa är i dag Europas fertilitetstal 1,5, Rysslands 1,5, Kinas 1,7 (på grund av enbarns-policyn), Nord- och Sydamerikas 1,9 och Australiens 1,6. De höga talen finner vi i Afrika (1,2 miljarder innevånare, fertilitetstal 4,2), södra Asien (Indien, Pakistan och Indonesien, 1,8 miljarder, ca 2,3). Hälften av världens befolkningstillväxt fram till 2050 kommer därmed att ske i Afrika⁹!

Maktförskjutning

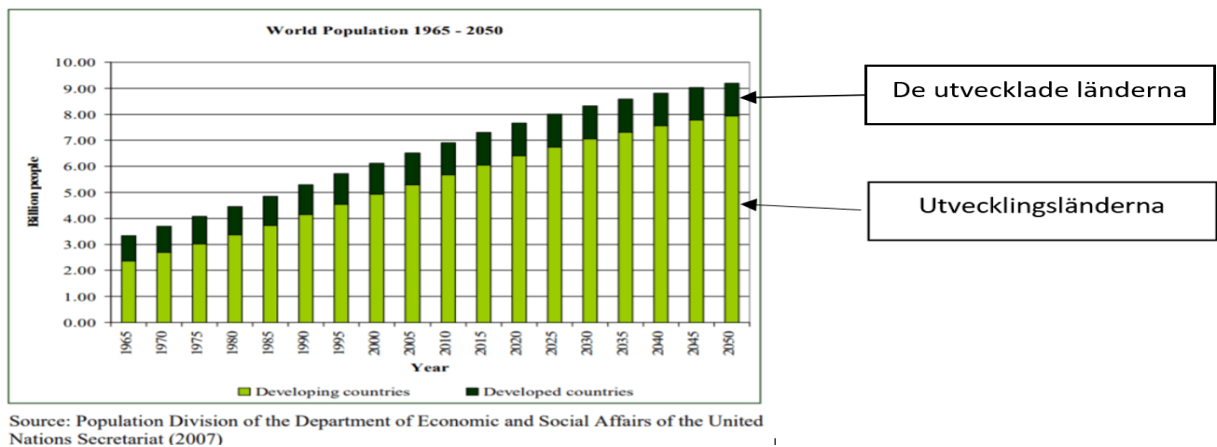
Det är de rikaste länderna visar lägst fertilitet¹⁰. Det här får en rad konsekvenser: De rika ländernas befolkningar kommer (allt annat lika) att minska och åldras. Deras andel av

⁸ <https://www.macrotrends.net/countries/WLD/world/fertility-rate>

⁹ <https://ourworldindata.org/grapher/world-population-by-region-with-projections>

¹⁰ <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/total-fertility-rate>

världens befolkning kommer att falla från dagens runt 30 procent till kanske hälften år 2050, se diagrammet nedan (källa, se diagrammet).

Folkförflyttningar

Samtidigt pågår en folkförflyttning av stora mått¹¹. År 2022 fanns det 89 miljoner flyktingar (människor som flytt från krig och andra hot), varav 62 miljoner internflyktingar, dvs människor som flytt från sina hem men stannat kvar i hemlandet. 27 miljoner människor hade tvingats lämna sitt hemland. 5 miljoner levde i ett "vakuum" i väntan på ett asyl-beslut, och 4 miljoner från Venezuela lever i ett limbo där de inte betraktas som flyktingar – men i realiteten är det¹².

De flyktingströmmarna utgör emellertid bara en mindre del av dagens folkvandring. I en rad utvecklingsländer finns det många arbetslösa unga som förlorar hoppet om en rimlig framtid i hemlandet. Samtidigt får de allt bättre information om hur det ser ut i andra länder vad gäller arbetstillfällen, löner och sociala förmåner. Och det har blivit allt lättare att röra sig över jorden. Det finns 164 miljoner ekonomiska migranter¹⁰,. Det är människor som söker ett bättre liv än de kan vänta sig i hemlandet, men som skulle kunna återvända hem utan att riskera livet.

Vi kommer också att få se ett växande antal klimattflyktingar, människor som inte kan stanna kvar "hemma" därför att deras möjligheter att överleva "hemma" försvinner. Här talar vi om potentiellt mycket stora siffror. 2022 flydde 17 miljoner och för 2050 talas det om 250 miljoner¹³.

¹¹ <https://www.migrationsinfo.se/migration/varlden/flyktingar-i-varlden/>

¹² <https://www.sverigeforunhcr.se/fakta-flyktingar>

¹³ <https://www.di.se/hallbart-naringsliv/klimatforandring-skapar-nya-slags-flyktingar/>

Utmaningar

De rika länderna står inför de här utmaningarna:

- ✓ Befolkningen blir allt äldre.
- ✓ Välfärdens finansiering försvåras av att andelen 'äldre' växer och att det är svårare att rationalisera välfärdstjänsterna än industriella verksamheter.
- ✓ Utan immigration minskar befolkningen i de utvecklade länderna.
- ✓ Migrationstrycket från Afrika, Mellanöstern och Latinamerika kommer att öka.

I dag bygger Europa murar för att begränsa migrationen. 2015 betalade EU 3 miljarder Euro till Turkiet för att man skulle ta hand om över 3 miljoner flyktingar från Syrien, dvs hindra dem från att komma in i EU. 2018 betalade EU ytterligare 3 miljarder Euro för samma ändamål.

Sverige är i hög grad utsatt för de här förändringarna, och vi kommer att behöva ifrågasätta våra egna 'självklarheter' på många områden. Två av våra mest akuta problem synes vara vårt sätt att (inte) ge flyktingar ett sätt att landa i Sverige, tillsammans med finansieringen av vårt välfärdssystem, dvs vård, omsorg, utbildning.

Det här är saker som vi kan klara av – om vi bara vill. Vi behöver dock mer kunskap – och en större ödmjukhet inför behovet av ändringar. Nedan listar jag ett antal frågor som vi i de utvecklade (rikare) länderna behöver lära oss mycket mer om för att kunna agera på ett intelligent sätt. Det är min förhoppning att andra ledamöter ska engagera sig i att besvara de här frågorna – andra som också är relevanta.

Fördjupningsområden

Här följer en lista på några av de många frågor som behöver granskas närmare. Akademin har unika möjligheter att göra detta.

1. **Hur väntas den befolkningsmässiga och ekonomiska utvecklingen se ut för olika delar av världen – och vilka effekter kan vi vänta oss av detta?**
Frågor: Vad ligger bakom de olika mönstren?
Hur kommer framtida folkomflyttningar att se ut?
Hur skulle en sådan utveckling kunna påverkas?
2. **Hur ska vi kunna hantera skälen till att antalet ekonomiska migranter växer?**
Frågor: Skulle en snabbare ekonomisk utveckling i migranternas hemländer minska trycket?
Hur skulle de rika länderna i så fall kunna påskynda en sådan utveckling?
3. **Vilka effekter av de rika ländernas befolkningsminskningar är att vänta?**
Frågor: Hur kommer dessa förändringar att påverka den globala

maktbalansen?

Hur kan vi möta förändringstrycket?

4. **Kommer de rika länderna att kunna finansiera sina välfärdssystem?**

För att nämna en bland många faktorer: När den svenska folkpensionen infördes år 1913 var den svenska medellivslängden (56 år), 11 år **lägre** än pensionsåldern (67 år).

2022 var medellivslängden 82 år, 17 år **högre** än (den ungefärliga) pensionsåldern (65).

5. **Vad kan vi göra för att begränsa klimatflykten? Vi kan inte hindra den men möjligen reducera trycket på de berörda länderna.**

Frågor: *Hur ser länken mellan vårt växande välstånd och klimatflykt ut?*

Hur ser länken mellan ekonomisk migration och klimatflykt ut?

Vad kan vi lära av andra länders erfarenheter?

6. **Varför vi i de utvecklade länderna så pessimistiska?**

Fråga: *Varför är flertalet människor djupt pessimistiska – trots de senaste 200 årens framsteg?*

7. **Är Sveriges ambitioner att i betydande utsträckning kompensera innevånarna för hot mot deras personliga välfärd verklighetsförankrade?**

Frågor: *Vilka alternativa modeller är tänkbara?*

Vad kan vi lära oss av andra Västeuropeiska länder?

Går det att skapa ett regelsystem som uppmuntrar oss till att "spara på välfärdspengarna"?

8. **Hur ser flyktingar/ekonomiska migranter på Sverige som mottagarland?**

Fråga: *Är det den bild vi vill förmedla?*

9. **Hur kan vi förbättra immigranternas möjligheter att finna egen försörjning och en bostad?**

Sverige har i dag brist på arbetskraft – och en tre gånger så hög arbetslöshet som under 1980-talet.

Fråga: *Varför har personer med utländsk bakgrund så mycket högre arbetslöshet¹⁴?*

Sverige har en bostadsbrist på många orter.

Fråga: *Varför?*

¹⁴ <https://www.ekonomifakta.se/fakta/arbetsmarknad/integration/arbetsloshet-utrikes-fodda/>